

KARTLÄGGNING AV DIGITALISERING inom kultur- och bildningförvaltningen

INNEHÅLL

Uppdrag, syfte och metod	3
Verksamheternas varierande förutsättningar	4
Vad är digitalisering?	4
Styrdokument, mål och visioner	5
Administrativa rutiner och teknik	5
Intern kommunikation och planering	6
Marknadsföring och extern kommunikation	7
Tillgänglighet	7
Digital transformation och digital mognad	8
Behov, önskemål och samverkan	9

Uppdrag, syfte och metod

Länsbibliotek Dalarna fick i början av 2019 uppdraget av kultur- och bildningsförvaltningen att genomföra en kartläggning av i vilken utsträckning de olika verksamheterna inom kultur- och bildningsförvaltningen tar tillvara digitaliseringens möjligheter. Denna kartläggningen skulle pågå under året och vara klar kring årsskiftet 2019/2020.

Ett mål med kartläggningen har varit att få goda kunskaper om de olika verksamheterna, inför att Region Dalarna förmodligen formulerar någon form av digitaliseringsstrategi.

Under våren togs ett antal frågor fram med utgångspunkt från Dalarnas regionala kultur- och bildningsplan. Information om den kommande undersökningen gavs vid ett rektorsmöte samt ett frukostmöte. Sedan sammanställdes ett utskick till alla verksamhetsansvariga. Den innehöll en kortfattad bakgrund, tänkt tidsschema, beskrivning av hur jag ämnade gå till väga med insamling av svar och synpunkter samt exempel på de frågor vi tillsammans kunde tänkas ta upp.

Jag valde en modell där jag kom på besök och förde ett samtal med respektive verksamhetsansvarig, med i förväg utskickade frågor som grund. På så vis kunde frågor förtydligas och nya frågor komma fram. Jag förde anteckningar under mötet, sammanställde sedan dessa och skickade tillbaka för rättelser och kompletteringar.

Sammanställningarna ligger till grund för den avslutande rapporten där svaren är sammanförda under ett antal samlande rubriker (se bilaga sammanställningar).

Vid ett frukostmöte under senare delen av hösten väcktes tanken att rapporten skulle vara ett utkast och tema för en diskussion på ett senare möte. Jag har därför valt att öppna upp för olika funderingar som exempel att gemensamt diskutera.

Personligen är jag väldigt glad över att ha haft ett tillfälle att besöka alla, att träffa så många och fått lära mig så mycket. Det har varit ett stort antal bildningsresor, från Avesta till Malung.

Per-Erik Wik, Länsbibliotek Dalarna

Verksamheternas varierande förutsättningar

Det ska på en gång nämnas att de 15 verksamheter kopplade till kultur- och bildningsförvaltningen ser mycket olika ut när det gäller organisationsform, storlek och uppdrag. Det har förstås betydelse för vilka behov och val av lösningar som kommer fram i svaren. Även om resultaten spretar åt en mängd olika håll, så ser jag inte att arbetet med kartläggningen varit bortkastad tid. Den ger en bild av det aktuella läget inom respektive verksamhet, lyfter behov och önskemål framöver, säger något om ”digital mognad” och kan var en grund för ökad samverkan. Det senare behöver självklart inte alltid omfatta alla samtidigt, för mig innebär hållbar samverkan att alla som deltar ser att de har något att vinna (inte alltid nödvändigtvis internt i den egna organisationen, det kan även handla om de som organisationen har i uppdrag att betjäna).

Jag tror också att de samtal vi haft har väckt nya tankar, det är bra att ibland sätta sig ned och titta på sin verksamhet med någon som kommer utifrån. När det gäller ”digitalisering” så kan det omfatta mycket av det som redan görs, utan att du alltid aktivt tänker i de spåren.

Vad är digitalisering?

Jag har oftast inlett våra samtal med att fråga vad vi menar när vi säger ”digitalisering” och att vi t.ex. ska ”ta tillvara på digitaliseringens möjligheter”. Jag är litet inspirerad av Katarina Gidlund, professor på Mittuniversitetet i Sundsvall, som brukar inleda med den frågan i sina föreläsningar. Vid konferenser med kunniga personer som arbetar med frågor kopplade till IT och digitalisering törs ingen svara, begreppet är omfattande och diffust. Katarina brukar ge sitt svar; digitalisering är **tre S, saker** (alla ”apparater” och verktyg inklusive deras innehåll), **sätt** (hur och till vad vi använder dem) och **samhälle** (tekniken är inte något oberoende, de är vi som väljer vilket samhälle vi ser som önskvärt).

Vid några besök (framför allt vid utbildningsinstitutionerna) lyftes just det sistnämnda. Är allt bara positivt med den digitala utvecklingen, finns det saker som är problematiska? Hur ser det ut med sociala medier, källkritik och människor som av olika skäl inte hänger med i den snabba digitala samhällsomvandlingen? Vilket ansvar har vi alla för att diskutera det som händer?

För folkhögskolorna och Musikkonservatoriet som möter elever och deltagare är dessa frågor ständigt aktuella. För Länsbiblioteket är det ett uppdrag att tillsammans med folkbiblioteken arbeta aktivt med digital delaktighet, kunskap om digitala verktyg och MIK (medie- och informationskunnighet). Museerna och arkiven är kunskapsinstitutioner vilka tillgängliggör (och

ibland tolkar) artefakter och arkivalier.

Som jag ser det finns inom alla verksamheter ett ansvar att ha dessa frågor med sig arbetet, alla vänder vi oss på något vis utåt mot allmänheten. Digitalisering gäller inte enbart våra interna rutiner.

Styrdokument, mål och visioner

Ingen av verksamheterna har någon typ av digitaliseringsstrategi satt på pränt. Det var heller inte väntat. Flertalet pekar på kulturplanens skrivningar under rubriken ”Ta tillvara digitaliseringens möjligheter inom det regionala kultur- och bildningsområdet” som en bra sammanfattning. Där återfinns tre punkter som kan utgöra delar i en digital strategi:

- ren teknik och infrastruktur
- kompetensförsörjning och kunnande
- tjänsteproduktion, tjänstedrift och vidareutveckling av tjänster.

I samtalet med stab/administration i samband med kartläggningen så säger ledningen att arbetet med densamma kan ses som en proaktiv och viktig del inför en trolig kommande regional digitaliseringsstrategi.

För några verksamheter lyfts digitalisering och digital delaktighet i andra dokument. För Länsbiblioteket är detta en av de stora frågorna för närvarande. Bibliotekslagen pekar på betydelsen av kunskap om informationsteknik idag och den regionala biblioteksplanen tar upp arbetet med digital delaktighet och att ytterligare stärka bibliotekens kunskap om digitala verktyg och tjänster.

I museets verksamhetsplan tas digitala frågor upp som en naturlig del i samband med skrivningar som berör olika verksamhetsområden. Jag ser det som ett praktiskt sätt att hantera digitalisering av den egna organisationen om man har en skriven verksamhetsplanering.

Administrativa rutiner och teknik

Alla verksamheter använder digitala system och verktyg för sitt arbete med interna rutiner. Det ser inte likadant ut och det gäller inte för alla slag av arbetsuppgifter. Ibland tillhör organisationen den gemensamma delen av Region Dalarnas olika system och har direktuppkoppling dit, ibland finns andra systemlösningar, vilka då oftast återfinns hos en extern part. Här handlar det för det mesta om ”personal och ekonomi”.

I övrigt styr verksamhetens inriktning vilka digitala verktyg och programvaror som det finns behov av. Det kan t.ex. för utbildningssidan handla om Schoolsoft för ansökning, antagning, statistikinsamling, studieplanering mm. Musikkonservatoriet har Google Suite för Education, användbart för både lärare och elever. Museet har Primus, Arkivcentrum Klara, Musik i Dalarna

och Dalateatern utnyttjar Eventim för biljettförsäljning osv. Det rör sig inte om egenutvecklade system i de flesta fall, men sådana finns också som t.ex. FiolAV som Folkmusikens hus varit med att ta fram.

Bra bokningsprogram för konferenser, besökare med mera önskas från Mora folkhögskola och Avesta Art.

På några håll finns egna servrar, t.ex. Dalateatern, arkiven och Folkmusikens hus, primärt för att lagra större datamängder. Även molntjänster används.

Jag har mött en del osäkerhet när det gäller diarieföring och arkivering, tror att det kan vara bra att lyfta de frågorna.

Intern kommunikation och planering

Flera verksamheter har tillgång till Region Dalarnas intranät och ser att de har stor nytta av det. Där finns viktig information, gällande regler och lagar, möjlighet att boka i bilpool och mycket mer.

Från några verksamheter finns funderingar om ett ökat stöd från regionen i olika frågor, framförallt omvärldsbevakning och kunskapsspridning. Dalateatern lyfter fram en insats från regionens jurist när det gäller utbildning kring GDPR och pekar på IT-avdelningen som tekniskt stöd kring investeringar och kommunikationsavdelningen för råd kring tillgänglighet och statistikmätningar – MS Office och Microsoft-produkter har en central roll på många håll. Outlook med intern och extern e-post, kalender, mötes- och rumsbokning. Musikkonservatoriet har Gmail som en konsekvens av Google Suite for Education. Musik i Dalarna använder Microsoft Planner. Museet ser möjligheter med en intern blogg.

Interna digitala nyhetsbrev förekommer. Fortfarande finns på en del håll traditionella sätt med anslagstavla, infoblad, scheman, telefonlistor... ”Det fungerar bra, alla är inte digitala, hittar ingen bra lösning, gammal tradition...”

För gemensam planering och samarbete används ofta Microsoft- och Google-produkter; OneDrive, SharePoint, Teames... Länsbibliotekets samarbetsparter använder Slack och Zoom. Vill man samarbeta med sina användare, framför allt om de är yngre, så blir det mer aktuellt med Messenger, SuperText, Yammer osv (t.ex. folkhögskolorna och Avesta Art). Film i Dalarna använder Trello och Zoom. Ett problem är att inte en hel del program är tillåtna i regionens nät, något som försvårar samarbetet med utomstående.

Marknadsföring och extern kommunikation

Alla verksamheter har en utåtriktad kommunikation, om så bara en envägs information. Målgrupperna skiftar mellan verksamheterna, det kan röra sig om en ganska snäv primär målgrupp (Länsbiblioteket), vända sig till alla i regionen eller till enskilda personer som kan vara intresserade av ens tjänster.

För de som ”tävlar” med andra verksamheter om människors intresse, är marknadsföring av mycket stor betydelse. När det gäller teater, musik, utställningar och program det är viktigt att du når ut till besökarna på ett informativt och lockande sätt. Folkhögskolorna och Musikkonservatoriet behöver presentera sin verksamhet så att den attraherar sökande från hela landet. Allt detta kräver en tydligt målinriktad marknadsföring och möjlighet att snabbt nå ut med ändringar (t.ex. inställd programpunkt).

Webbplatsen är central för information och marknadsföring. Flera verksamheter har idag sin webb internt i Region Dalarnas webbplats. För andra är det av stor vikt att få utforma sin webbplats helt efter eget önskemål och egna behov. Man upplever att det är lätt att försvinna på regionens webb, att det kan vara svårt att ta med olika tekniska lösningar dit för att de strider mot ett högt säkerhetstänk som vårdsektorn behöver, att en fri layout är ett måste för att sticka ut och vara attraktiv, är rädd att ev. förändringar och tekniska problem tar för lång tid att åtgärda i en stor organisation som självklart måste prioritera värden etc.

Webbplatserna är förstås olika idag i utformning och omfattning. Jag har inte tittat särdeles mycket på hur de ser ut, ingår inte i uppdraget, men kommer att upp frågan om ”tillgänglighet” särskilt nedan.

Sociala medier används så gott som av alla. Facebook, Instagram, YouTube och Vimeo, Twitter (Film i Dalarna). Folkmusikens hus har en podd.

Digitala nyhetsbrev finns, utskick via e-post till enskilda och andra, Dala-teatern utnyttjar digitala ”infartsskyltar”. Samtidigt så används fortfarande traditionella metoder att marknadsföra sig: annons i tidningar, upptryckta program, kataloger, vepor ... Dessa ses som ytterligare ett sätt att nå sin ”publik”, samma innehåll kan ofta finnas även digitalt på webb eller i sociala medier.

När det gäller extern kommunikation i samband med distansmöten och samarbeten så tas det upp några olika ställen i kartläggningen.

Tillgänglighet

Tar på eget initiativ upp litet kring fysisk och digital tillgänglighet. När det gäller den fysiska tillgängligheten har varje verksamhet ett ansvar för hur det ser ut i och utanför lokalerna. Det jag har sett att är att vissa har en mycket

god dokumentation på sin webbplats när det gäller fysisk tillgänglighet. Regionens webbplats har en sida med tillgänglighetsinformation, den följer med på övriga delwebbar; tillgänglighet för regiondalarna.se samt malungs och fornby folkhögskola, bild och form, mentalvårdsmuseet och länsbiblioteket. Regionens webb har även en ”talande webb-funktion” i övre menyn, som följer med på övriga delwebbar. Information på andra språk saknas däremot, länk finns enbart till 1177.se

Jag lyfter också gärna Dalarnas museum och Dalateatern som goda exempel, teatern spelar ju dessutom på olika scener i regionen och anger även fakta om tillgängligheten på dessa ställen. Även Folkmusikens hus har en kort och koncis text kring tillgänglighet.

De flesta frågor jag ställt om den digitala tillgängligheten på webbplatserna har besvarats med att dessa uppfylla de krav som finns, många gånger hänvisas till leverantören av den tekniska lösningen. ”Att skriva för webben” är däremot ett eget ansvar.

Jag tror att det kan finnas ett behov av ökad kunskap kring tillgänglighetsfrågor. Det kan även inrymmas inom ”den digitala delaktigheten” som vi alla har ett uppdrag för. Att utveckla tjänster och webb tillsammans med användarna förekommer knappt. Däremot sker viss webbutveckling utifrån önskemål från användarna. Regionens webb har en ”talande webb-funktion” i övre menyn, den följer med på övriga delwebbar på webbplatsen. Där finns information på minoritetsspråken och lättläst.

Några har en kortfattad ”About us” medan museet sticker ut med informationssidor på engelska och tyska, samt ”Google translate” i menyn. Till stor del med tanke på turismen förmodar jag.

Digital transformation och digital mognad

Dessa två begrepp är flitigt i bruk i dagens digitaliseringsdiskussioner, i såväl offentlig som privat verksamhet. Konsultfirmor finns som mot en rejäl slant kan ”hjälpa verksamheter på vägen framåt”.

Idag börjar man alltmer skilja på digitisering (konvertering av information från analog till digital form. Till exempel att skanna in text och bilder och att överföra musik från band...) och digitalisering (processen, där organisationer använder digitala teknologier och digitaliserad data för att skapa nya arbets- och kommunikationsprocesser).

Det tredje momentet är den ”digitala transformationen” där det skapas nya strukturer, arbetssätt och tjänster som är i takt med samhällsförändringar och ökade krav från brukare och kunder.

Med digital mognad menar man hur långt den egna organisationen har kommit i sin digitalisering: ”det är den digitala mognaden som styr vad du bör göra, dels er egen verksamhets digitala mognad, dels den digitala mognaden i er omvärld”.

Det finns förslag på matriser som ska hjälpa dig att identifiera din verksamhets digitala mognad. Organisationens struktur, stelbenthet, ledningens och personalens kompetens och förändringsbenägenhet finns med som faktorer.

Jag tänker inte fördjupa mig ytterligare i detta, men det kan vara bra att känna till begreppen.

Intressant är i alla fall att se vilken kompetens som finns idag i verksamheterna och om någon verksamhet ligger långt fram i arbetet med ”digital transformation”.

Det skiftar mycket mellan verksamheterna inom kultur- och bildning, både internt bland medarbetarna och mellan organisationerna. Generellt kan sägas att stora verksamheter ofta har specialiserade funktioner där personal kan ha mycket hög digital kompetens (t.ex. ljud- och ljus teknik hos Dalateatern), men sakna kunskap inom andra områden. Mindre verksamheter har oftast en mer jämn kunskapsnivå. I de allra flesta fall har jag ändå fått svaret att i stort är det mycket varierande hur pass kunnig personalen är och att i enstaka fall värjer man sig den digitala utvecklingen.

Håller med Malin Lagergren om att ”det finns ett behov av att höja ribban generellt när det gäller den digitala kompetensen”

Det är förstås upp till varje verksamhet att identifiera behoven av utbildningssatsningar med hänsyn till sitt uppdrag. Jag tror ändå att de kan vara mycket som är gemensamma behov, inte specialiserade utbildningar utan mer övergripande kunskapshöjning kring vad digitalisering är och vilka effekter den har, digital delaktighet, olika digitala verktyg, tillgänglighet, att involvera användarna, ledarskap och förändringar i sin organisation.

Den digitala mognaden då? I ett par mindre enheter kan en person med omfattande kunskaper kring teknik och digitalisering ha stor betydelse, som t.ex. Folkmusikens hus och Arkivcentrum.

Den verksamhet som ändå sticker ut är Film i Dalarna. Den är nästan helt digital och hela personalen har en hög kunskapsnivå i digitala frågor. Webbplatsen är verktyget för marknadsföring, intern och extern kommunikation, arbete med ansökningar om stöd, uthyrning av all deras utrusning, användarforum, inloggningsförfarande för användarna för att mötas, söka, ställa frågor mm. Helt klart har det faktum att filmproduktion och filmvisning idag är digital påverkat verksamheten och man har genomfört ”en digital transformation”. Sen finns det filmpedagogiska och personligt stöttande uppdraget kvar där det personliga mötet ändå är betydelsefullt.

Behov, önskemål och samverkan

Det är en kartläggning av ett nuläge som rapporten innebär. Samtidigt har jag fångat upp en del önskemål och förslag på vägen. Det är få som har sagt att det pågår några större projekt eller genomgripande förändringar kopplade till digitalisering, utan mycket utvecklas mer löpande i verksamheterna. Ekonomiska möjligheter påverkar givetvis också.

Ett axplock stort och smått nedan:

Avesta Art ser ett behov av större investering i lokaler och teknik. Det som var hightech när Avesta Art och Verket sjösattes är slitet idag och nu behövs nya digitala lösningar.

Bild och form har fått ett utökad uppdrag för arkitektur, form och design och behöver nya verktyg och kunskaper för att arbeta med frågor om samhällsplanering och gestaltad livsmiljö.

Dalarnas museum vill digitalisera mycket mer av sina samlingar, något som är lämpligt nu i samband med flytten, men personella resurser saknas. Mora folkhögskola undersöker möjligheter att fortsätta ge kursen Anpassad IT för personer med olika funktionsvariationer, en nationellt uppmärksam utbildning som bl.a. även lett till att ett digitalt verktyg ”Digi-Jag” tagits fram.

Folkhögskolorna och Musikkonservatoriet är intresserade av distanslärande. Det senare lyfte även digitalisering av en omfattande notsamling.

Hemslöjdskonsulenterna ser gärna en databas där det skulle vara möjligt att samla information om slöjdare och slöjdande och inte minst kring Dalarnas folkdräkter. Vi diskuterade även en digitalisering av utbudskatalogen från regionens barn- och ungdomskonsulenter.

En mer avancerad scanner är något **arkiven, museet och Folkmusikens hus** ser ett behov av.

Förvaltningen centralt ser fram emot digitala signaturer, önskar även utbildning presentationsteknik. Önskemål om bra bokningsprogram har redan lyfts.

Jag kan därutöver identifiera några områden där likartade önskemål kommer från flera olika verksamheter.

Distansmöten

Det första handlar om distansmöten där det upplevs som besvärligt att få det att fungera klanderfritt. En del handlar förstås om eget kunnande som behöver förbättras, en annan är de olika möjligheter som finns; videokonferenser, enkla möten (typ Skype), samarbetsplattformar ... att det finns restriktioner inom Region Dalarna av säkerhetsskäl påverkar förstås också när de parter du vill samarbeta med sitter med andra verktyg. Ibland sipprar det ned förslag från regionens IT, tror att det skulle vara bra med en tydlighet vad som är tillåtet/rekommenderat och vilka tekniska lösningar som kan finnas att mötas med olika verktyg.

Rörlig bild

Ett annat område handlar om att ”spela in”, att kunna producera små enkla filmer för att marknadsföra, informera eller ”tutorials”. Att spela in föreläsningar och föreläsningar mm och göra dem tillgängliga i efterhand. Att streama och sända i realtid. Området som helhet är kopplat till flera olika spår; vilka krav som ställs på ljud och bild, upphovsrättsliga regler och avtalsmässiga möjligheter, teknisk utrustning och lokaler, utbildningsbehov, ev. programvaror och arkivmöjligheter, mottagarnas behov och möjligheter mm

Samordning

En fråga som också ställts i kartläggningen är den centrala Kultur- och bildningsförvaltningens roll i digitaliseringsarbetet. Som nämnts så lyfts den strategiska delen med plan, målsättning och samordning. Där finns allmänt sett en positiv bild. Att förvaltningen bevakar och påverkar internt i Region Dalarna är viktigt.

Stöd

Från olika håll kommer sedan funderingar kring stöd inom vissa områden; bedriva och förmedla omvärldsbevakning i allmänhet (inte de enskilda verksamhetsområdenas), marknadsföra verksamheterna internt, verkar för mer information på regionwebben, digitala utskick, utgöra processtöd, vara rådgivande och bidra med specialistkompetens kring digitalisering, samordna inköp och upphandling, stärka samarbete och samverkan i stort. Det sistnämnda är förstås helt i linje med stabens arbete, för många av verksamheterna finns däremot en balansgång mellan vinsterna med samverkan och likriktning som försvårar önskad profilering. Här spelar naturligtvis även de olika organisationsformerna in.

Kompetensutveckling

Helt klart finns mycket att vinna på att identifiera samarbete i olika frågor, inte minst när det gäller kompetensutveckling. Att utgöra en lärande organisation, att lära av varandra, ”dela och lär” är ett bra sätt som redan används i många verksamheter, men skulle kunna lyftas upp att användas i hela Kultur- och bildnings ”familj”. Kunskapsseminarier är ett bra exempel. Samtidigt ska man komma ihåg att verksamheterna med sina speciella arbetsområden har i de flesta fall ett väl utvecklat samarbete med andra parter än Region Dalarna. Samarbeten med föreningar och kommuner, samarbeten med andra regionala motsvarigheter, samarbeten på nationell nivå. Här sker också en utveckling kopplat till det digitala, t.ex. bibliotekens uppbyggnad av en digital lärplattform (Digiteket).

